

регулює відносини зі спадкування за заповітом. Передумання даних норм положенням про спадкування за законом, логічно впливає з принципу автономії волі учасників цивільних правовідносин, який знайшов своє відображення в новому цивільному законодавстві.

На нашу думку, таке вдосконалення правових норм призведе до зменшення прогалин у Цивільному законодавстві та розв'яже низку проблем правозастосовчого характеру.

РЕЗЮМЕ

В даній роботі аналізуються основні положення щодо законодавчого поняття спадкового договору та його правової природи, а також обґрунтовано та сформульовано пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання спадкового договору.

Ключові слова: спадковий договір, зміст спадкового договору, набувач, відчужувач.

РЕЗЮМЕ

В данной работе анализируются основные положения относительно законодательного понятия наследственного договора и его правовой сути, а также обоснованы и сформулированы предложения по совершенствованию правового регулирования наследственного договора.

Ключевые слова: наследственный договор, содержание наследственного договора, приобретатель, отчуждатель.

SUMMARY

This article analyzes the main provisions of the legislative term of hereditary agreement and its legal nature and formulates proposals to improve legal regulation of the hereditary agreement.

Keywords: hereditary agreement, the content of the ancestral contract, purchaser, alienator.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Панченко М. І. Цивільне право України: Навч. Посіб. / М. І. Панченко — К.: Знання, 2005. — 583 с.
2. С. Мазуренко. Особливості укладення спадкового договору / Мазуренко С // Право України.— 2004. — № 2. — С. 111—114.
3. Цивільний кодекс України. — Х.: ТОВ «Одіссей», 2007. — 424 с.
4. В. Васильченко. Спадковий договір: деякі міркування з приводу нормотворчості // Підприємство господарство і право. — 2003. - № 12. — С. 34 — 37.
5. Рябоконт Є. О. Спадкове правовідношення в цивільному праві. Автореф. дис. ...канд. юрид. наук / Рябоконт Є. О. — К., 2002. — 20 с.
6. Гражданский кодекс Украины: Комментарий. — Т. II. — Издание второе. — Х.: ООО «Одиссей», 2004. — 1016 с.
7. Фурса С.Я. Спадкове право. Теорія та практика. Навчальний посібник / С. Я. Фурса, Є.І.Фурса. — К.: Атіка, 2002. — 204 с.

УДК 346.56

СПІВВІДНОШЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ТА ПРАВА ГОСПОДАРСЬКОГО ВІДАННЯ

Биканова А.В., Донецький національний університет

Становлення та розвиток ринкових відносин у змішаній економіці України, створення інфраструктури ринку, поява нових організаційно-правових форм господарювання, включення економіки України у світовий комерційний оборот вимагають переосмислення основ діяльності суб'єктів господарювання.

Тому, в теорії господарського права розглядаються питання доцільності існування у законодавстві, а також застосування у практичній діяльності права господарського відання як правового режиму майна юридичних осіб, заснованих державою. Основні позиції полягають у тому, що зазначену правову конструкцію слід зберегти у законодавстві, або відмовитись від неї і визнати всіх юридичних осіб, заснованих державою, власниками майна, або право господарського відання треба замінити іншим правом (правами).

Зокрема, майно юридичних осіб державної форми власності належить таким особам не на праві власності — воно закріплене за ними на праві господарського відання або праві оперативного управління. З огляду на це, форми участі цього майна в господарському обігу мають певні особливості. У деяких випадках на практиці виникають проблеми, пов'язані зі здійсненням управлінських функцій щодо майна державних підприємств (організацій, установ), а також використання майна державної власності суб'єктами, за якими воно закріплено: ці проблеми стосуються питань обліку, утримання, списання, відчуження майна та інших сфер, що стосуються майнових інтересів держави як власника.

Зазначені обставини обумовлюють необхідність дослідження засад правового регулювання процедур закріплення майна, зокрема, на праві власності. В українській правовій науці окремі питання правового режиму майна суб'єктів господарювання висвітлювалися у роботах О.Кібенко, О.Вінник, О.Щербини, В.Мамутова, Н.Саніахметової, Г.Пронської С.М.Братуся, С.Б.Булеци, А.В.Венедиктова, В.Н.Гаврилова, А.В.Дягілева,

А.М.Запорожця, Ю.М.Козлова, К.П.Кряжевських, І.М.Кучеренко та ін.

Незважаючи на це, сучасний стан правового регулювання процедур закріплення майна за юридичними особами державної власності в Україні характеризується серйозними проблемами теоретичного та практичного характеру, що підкреслює необхідність вироблення науково обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення їх правового забезпечення.

Метою дослідження є встановлення співвідношення правового режиму майна, закріпленого за суб'єктами господарювання на праві власності та праві господарського відання.

Методологічну основу дослідження складають наступні методи: діалектичний, історичний, системний, аналізу та синтезу, індукції та дедукції, логічний, а також порівняльно-правовий, формально-юридичний.

Для досягнення вказаної мети у роботі поставлені наступні задачі: проаналізувати правовідносини, що виникають в процесі формування та використання майна суб'єктів господарювання; визначити сучасний стан господарсько-правового регулювання таких правових режимів майна суб'єктів господарювання, як право власності та право господарського відання; визначити спільні та відмінні риси права власності та права господарського відання.

Поняття права господарського відання залишилося колишнім республікам Радянського Союзу у спадок від радянських часів і є невідомим правопорядком інших країн світу. Воно є похідним від права оперативного управління, яке було винайдене у середині минулого століття, закріплене законодавчо у Цивільному кодексі УРСР 1963 року, яке за часів «перебудови» зазнало поділу на два різновиди – поняття права повного господарського відання та права оперативного управління (ст.ст. 24, 26 Закону СРСР «Про власність в СРСР»).

Цивільний кодекс України відмовився від поняття права (повного) господарського відання. Можливо, мотивами такої відмови була вказана вище відсутність такого поняття в інших країнах за межами колишнього Радянського Союзу та бажання виконати вимогу ч. 1 ст. 51 Угоди про партнерство та співробітництво між Європейськими співтовариствами і Україною [1], згідно якої Україна зобов'язалась вжити заходів для забезпечення того, щоб її законодавство поступово було приведене у відповідність до законодавства європейських Співтовариств. Разом з тим, новий ЦК України, в тому числі розділ «Прикінцеві та перехідні положення» не дає відповіді на питання про долю великої кількості державних підприємств, яким майно належить на праві господарського відання згідно їхніх статутів. Не вносились зміни і до численних законів України, що оперують поняттям «право (повного) господарського відання». Що ж до Господарського кодексу України, то він визначає право господарського відання як речове право.

Право господарського відання (ст. 136 ГК України) порівняно з правом власності є більш обмеженим і передбачає можливість володіння, користування і розпорядження закріпленим на цьому правовому титулі майном на розсуд суб'єкта цього права (підприємства), але в межах закону і затвердженого власником майна статуту підприємства. Суб'єкт права господарського відання за своїми зобов'язаннями відповідає усім майном, що закріплене за ним на цьому правовому титулі, і може бути суб'єктом банкрутства. На такій правовій основі майно закріплюється за державними (ч. 3 ст. 73, ч. 2 ст. 74 ГК України) та комунальними (ч. 3 ст. 78 ГК України) унітарними підприємствами, що діють з метою отримання прибутку; унітарними комерційними підприємствами, що створюються господарськими товариствами, кооперативами, громадськими та релігійними організаціями, громадянами.

Право господарського відання є першим похідним від права власності режимом цілісного майнового комплексу суб'єкта господарювання. Тільки власник майна може передати його суб'єкту господарювання – юридичній особі на праві господарського відання, отримуючи натомість права засновника.

Як правило, право господарського відання виникає у суб'єктів господарювання, які ведуть комерційну (підприємницьку) діяльність (ст. 136 ГК України). Таке право прямо не передбачено ЦК, однак ч. 2 ст. 395 ЦК України вказує, що «законом можуть бути передбачені інші речові права на чуже майно».

Слід мати на увазі, що суб'єкт підприємництва, який здійснює господарську діяльність на праві господарського відання, володіє, користується і розпоряджається майном, закріпленим за ним власником (уповноваженим ним органом), з обмеженням правомочності розпорядження щодо окремих видів цього майна за згодою власника у випадках, передбачених ГК України та іншими законами (ч. 1 ст. 135 ГК України).

Дослідники зазначають, що тільки для права власності і похідних режимів майна суб'єктів господарювання притаманна функція оформлення майнової самостійності організації, «тільки вони можуть служити правовим механізмом відокремлення майна організації як юридичної особи» [2, с. 118].

Маючи майно на праві господарського відання – юридична особа може володіти, користуватися, розпоряджатися майном у своїх інтересах і з власної волі у межах, встановлених законом і установчими документами суб'єкта господарювання (ст. ст. 74, 75, 136 ГК України).

Так, на практиці непоодинокими є випадки, коли юридичні особи, за якими майно закріплено на праві господарського відання, реалізують права, характерні для власника майна. Прикладом такої ситуації може слугувати Постанова Вищого господарського суду України від 08.07.2009 р. № 16/513-08 за касаційною скаргою Державного регіонального проектно-дослідного інституту «Дніпродіпроводгосп» на постанову Харківського апеляційного господарського суду від 03.02.2009 у справі господарського суду Сумської області за позовом Державного регіонального проектно-дослідного інституту «Дніпродіпроводгосп» до Виконавчого комітету Сумської міської ради, Сумської міської ради, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору на стороні відповідача, - Регіональне відділення Фонду державного майна України по Сумській області, про визнання права власності [3]. Рішенням господарського суду Сумської області від 27.11.2008

позовні вимоги задоволено, визнано право власності за державою в особі Державного комітету України по водному господарству на нежитлові приміщення. Постановою від 03.02.2009 Харківського апеляційного господарського суду рішення господарського суду Сумської області від 27.11.2008 скасовано з прийняттям нового рішення, яким у задоволенні позовних вимог відмовлено. Постанова мотивована тим, що Державний регіональний проектно-дослідний інститут «Дніпродіпроводгосп» не є належним позивачем у даній справі, оскільки не наділений правом представляти інтереси держави в суді, зокрема, щодо визнання за державою права власності на спірне майно.

Не погоджуючись з постановою суду апеляційної інстанції, Державний регіональний проектно-дослідний інститут «Дніпродіпроводгосп» звернувся до Вищого господарського суду України з касаційною скаргою і просив постанову суду апеляційної інстанції скасувати, а рішення господарського суду Сумської області залишити без змін, посилаючись на те, що судом апеляційної інстанції постановою прийнята з порушенням норм матеріального та процесуального права.

Однак, у задоволенні касаційної скарги було відмовлено з огляду на наступне.

Статтями 3, 4 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» передбачено, що об'єктами управління державної власності є, зокрема, майно, яке передане державним комерційним підприємствам, установам та організаціям.

Суб'єктами управління об'єктами державної власності є, зокрема, Кабінет Міністрів України, міністерства та інші органи виконавчої влади.

Відповідно до Закону України «Про управління об'єктами державної власності» управління об'єктами державної власності - здійснення Кабінетом Міністрів України та уповноваженими ним органами, іншими суб'єктами, визначеними цим Законом, повноважень щодо реалізації прав держави як власника таких об'єктів, пов'язаних з володінням, користуванням і розпорядженням ними, у межах, визначених законодавством України, з метою задоволення державних та суспільних потреб.

Державний комітет України по водному господарству здійснює державне управління її галузі підприємствами та організаціями, що належать до сфери його управління, виконує відповідно до вимог чинного законодавства України функції з управління об'єктами державної власності, що належать до сфери його управління.

Зі змісту позовної заяви вбачається, що Державний регіональний проектно-дослідний інститут «Дніпродіпроводгосп» є бюджетною установою, яка підвідомча Державному комітету України по водному господарству.

Так, власником майна є держава в особі Державного комітету України по водному господарству, а Державний регіональний проектно-дослідний інститут «Дніпродіпроводгосп» є суб'єктом господарювання, якому належить майно на праві господарського відання.

Відповідно до ст. 1 Господарського процесуального кодексу України підприємства, установи, організації, інші юридичні особи (у тому числі іноземні), громадяни, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і в установленому порядку набули статусу суб'єкта підприємницької діяльності, мають право звертатися до господарського суду згідно з встановленою підвідомчістю господарських справ за захистом своїх, порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів, а також для вжиття передбачених цим Кодексом заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням.

Суб'єкт господарювання, який вважає, що певне майно належить йому на праві господарського відання, і це право оспорується (або втрачено документ, що підтверджує це право), може подати до суду позов лише про визнання його права господарського відання на майно.

Отже, виходячи з положень ст. 1 Господарського процесуального кодексу України, ч. 3 ст. 136 Господарського кодексу України, ст. 392 Цивільного кодексу України позивач мав право звернутися до суду з позовом за захистом саме своїх порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів (в даному випадку — права господарського відання), але право державної власності на майно, що є предметом спору, позивачу не належить, а тому підлягає захисту лише в межах інституту представництва.

Основу правового режиму майна суб'єктів господарювання, на якій базується їх господарська діяльність, становлять право власності та інші речові права - право господарського відання, право оперативного управління (ч. 1 ст. 133 ГК).

Таким чином, ГК поряд із правом власності, закріплює інститут права господарського відання, на відміну від ЦК, який виділяє лише право власності та інші речові права на чужі речі.

Як вже зазначалося у вищезазначеній постанові ВГСУ, у ст. 136 ГК пояснюється сутність права господарського відання, згідно з її ч. 1 право господарського відання є речовим правом суб'єкта підприємництва, який володіє, користується і розпоряджається майном, закріпленим за ним власником (уповноваженим ним органом), з обмеженням правомочності розпорядження щодо окремих видів майна за згодою власника у випадках, передбачених цим Кодексом та іншими законами.

Таким чином, можна дійти висновку, що законодавець закріпив за суб'єктом підприємництва з правом господарського відання права характерні для права власника майна (ч. 1 ст. 134 ГК), тобто речові права. Можливо, саме таке розуміння законодавства дало підстави Державному регіональному проектно-дослідному інституту «Дніпродіпроводгосп» звернутися до ВГСУ з касаційною скаргою щодо визнання права власності.

Дійсно, право господарського відання є похідним від права власності, але не є рівнозначним праву власності - має певні обмеження. Щодо обмеженості речового права для суб'єкта підприємництва, наділеного

правом господарського відання, можна дійти висновку, виходячи, по-перше, з ч. 1 ст. 136 ГК, де прямо встановлено обмеження правомочності розпорядження стосовно окремих видів майна за згодою власника у випадках, передбачених цим Кодексом та іншими законами, а по-друге, із ст. 75 ГК, де конкретизується перелік обмежень щодо розпорядження майном, яке належить суб'єкту підприємництва (державному унітарному підприємству). Так, державне комерційне підприємство не має права безоплатно передавати належне йому майно іншим юридичним особам чи громадянам, крім як у випадках, передбачених законом. Відчужувати майнові об'єкти, що належать до основних фондів, державне комерційне підприємство має право лише за попередньою згодою органу, до сфери управління якого воно належить, і лише на конкурентних засадах, якщо інше не встановлено законом. Розпоряджатися в інший спосіб майном, що належить до основних фондів, державне комерційне підприємство має право лише у межах повноважень та у спосіб, передбачені ГК та іншими законами.

Право господарського відання відрізняється від права власності також тим, що підприємство може бути ліквідовано або реорганізовано за рішенням власника (власників) майна. У випадку з державним підприємством право приймати рішення про його ліквідацію чи реорганізацію належить органу, уповноваженому створювати такі підприємства, тобто власник має таке право, а у суб'єкта, що володіє майном на праві господарського відання, воно відсутнє.

Венгеров А.Б. зазначає, що право власності у правовідносинах розкривається через правомочності - суб'єкт має право володіти, користуватися та розпоряджатися майном. Правомочності - це більш конкретні правила поведінки суб'єктів правовідносин, які встановлюються і обмежуються законом; суб'єктивне право у дії [4, с. 246-247].

У нашому випадку правомочності суб'єкта права господарського відання також мають певні обмеження. Так, власник не може здійснювати стосовно майна, переданого державному комерційному підприємству на праві господарського відання, правомочності володіння і користування (а певною мірою - і правомочності розпорядження), оскільки зазначене майно зараховується на баланс підприємства і вибуває з фактичного володіння власника. Спасибо-Фатеева І. зазначає, що права засновників юридичних осіб-невласників також не ґрунтуються на праві власності, оскільки вони самі не є власниками. Наприклад, засновник державного підприємства - міністерство - не є власником державного майна, а виступає уповноваженим державою органом. І незважаючи на те, що міністерство покликане реалізовувати права держави як власника, у нього не виникає повноважень з володіння, користування і розпорядження майном державного підприємства. Зазначені повноваження, на думку зазначеної авторки, належать самому підприємству і становлять сутність його права господарського відання, міністерство ж як засновник має право управління стосовно державного підприємства [5, с. 3].

Щодо переданого підприємству майна власник зберігає лише деякі правомочності, визначені законом. Наприклад, відповідно до ч. 2 ст. 136 ГК власник майна, закріпленого на праві господарського відання за суб'єктом підприємництва, здійснює контроль за використанням та збереженням належного йому майна безпосередньо або через уповноважений ним орган, не втручаючись в оперативно-господарську діяльність підприємства.

Варто враховувати, що державне комерційне підприємство несе відповідальність за наслідки своєї діяльності всім належним йому на праві господарського відання майном (ч. 1 ст. 74 ГК) і не відповідає за зобов'язаннями власника і органу влади, до сфери управління якого воно входить (ч. 5 ст. 73 ГК).

З огляду на вищезазначене можна дійти висновку, що законодавець не урівнює у речових правах суб'єкта підприємництва щодо майна, закріпленого за ним на праві господарського відання, з власником зазначеного майна. Обмеженість речового права господарського відання в основному дістає вияв у позбавленні самостійності у праві розпорядження майном (лише окремими видами), що є одним з головних критеріїв права власності.

Однак, право господарського відання, як і право власності, захищається законом. При цьому особа, яка володіє майном на праві господарського відання, має право захищати свої права і законні інтереси від дій не лише третіх осіб, але й самого власника.

Для всебічного розуміння природи права господарського відання необхідно визначити об'єкт такого права.

Відповідно до ч. 1 ст. 3 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» від 21 вересня 2006 р. серед об'єктів управління державної власності виділяється майно, передане державним комерційним підприємствам. Отже, можна дійти висновку, що об'єктом права господарського відання чинне законодавство визначає майно, що перебуває у державній власності.

Сутність права господарського відання не буде повною мірою розкрита без розгляду суб'єктів такого права. Законодавець зазначає, що використовувати майно на праві господарського відання може суб'єкт підприємництва.

Таш'ян Р. наголошує, що ГК оперує поняттям «суб'єкт підприємництва», зміст якого є дискусійним. Відповідно, невизначеність поняття суб'єкта права господарського відання є однією з найбільших вад вітчизняного законодавства [6, с. 37]. Дійсно, господарське законодавство не визначає поняття суб'єкта підприємництва, але вживає зазначений термін, коли регламентує господарську комерційну діяльність (підприємство). Суб'єктів господарювання, що здійснюють таку діяльність, ГК називає підприємцями (ст. 42). Більше того, згідно з ч. 2 ст. 45 ГК порядок створення, державної реєстрації, діяльності реорганізації та

ліквідації суб'єктів підприємництва окремих організаційних форм визначається ГК та іншими законами. Очевидно, що законодавець отожднює поняття «підприємець», «суб'єкт підприємництва» та «суб'єкт господарювання, що здійснює господарську комерційну діяльність». На основі визначення суб'єктів господарювання, яке міститься у ч. 1 ст. 55 ГК, можна сформулювати визначення суб'єкта підприємництва тільки із застереженням, що це є учасник господарських відносин, який здійснює господарську комерційну діяльність.

Частина 2 ст. 136 ГК містить вказівку на те, що суб'єкт підприємництва, який здійснює господарювання на основі права господарського відання, є підприємством. Статус юридичної особи, яким наділене підприємство, дозволяє останньому не лише закріпити за собою майно засобами бухгалтерського обліку і тим самим відокремити його від майна інших суб'єктів господарювання, власника тощо, а й звертатися до суду за захистом порушених майнових прав і в тому випадку, коли таке порушення мало місце з боку власника.

Отже, у справі, що розглядається, суб'єктом господарювання, за яким майно (нежитлові приміщення) закріплюється на праві господарського відання, є Державний регіональний проектно-дослідний інститут «Дніпродіпроводгосп». Згідно з ч. 2 ст. 73 ГК Державний комітет України по водному господарству є представником власника (тобто держави) і виконує відповідно до вимог чинного законодавства України функції з управління об'єктами державної власності, що належать до сфери його управління. При цьому, як зазначається у листі Міністерства юстиції України від 11 січня 2007 р. № 19-32/2, де роз'яснюється порядок реєстрації прав власності на об'єкти нерухомого майна залежно від форми власності, власником майна державних комерційних підприємств залишається держава в особі органу влади, до сфери управління якого входить дане підприємство [7].

Таким чином, на нашу думку, ВГСУ правильно відмовив у задоволенні касаційної скарги Державного регіонального проектно-дослідного інституту «Дніпродіпроводгосп» про визнання права власності, оскільки суб'єкт господарювання, використовуючи майно, що перебуває у державній власності, на праві господарського відання, може звернутися до суду з позовом за захистом саме своїх порушених або оспорюваних прав і законних інтересів, зокрема, права господарського відання.

Суханов Є.А., коментуючи ст. 295 Цивільного кодексу Російської Федерації, яка називається «Права власника по відношенню до майна, що знаходиться у господарському віданні», відзначає [8], що по відношенню до переданого підприємству майна власник-засновник зберігає лише окремі повноваження, передбачені законом:

по-перше, створити підприємство-невласника (включаючи визначення предмету і цілей його діяльності, тобто обсягу правоздатності, затвердження статуту та призначення директора);

по-друге, реорганізувати і ліквідувати його (тільки в цій ситуації допускається вилучення і перерозподіл переданого власником підприємству майна без згоди останнього, але, звісно, з дотриманням прав і інтересів його кредиторів);

по-третє, здійснювати контроль за використанням, призначенням і збереженням належного підприємству майна (зокрема, проведення періодичних перевірок його діяльності);

по-четверте, одержувати частину прибутку від використання переданого підприємству майна. Аналогічні висновки можна зробити і виходячи з норм ГК України (ст. 135, ч. 2 ст. 137).

Легко бачити, однак, що жодне з перелічених прав «власника-засновника» насправді не є правом власника, а всі права є правами засновника (учасника) та повноваженнями органів юридичної особи - вищого органу та контролюючого органу.

ЦК України відмовився від конструкції права господарського відання. Це дає хибні підстави думати, що самі державні підприємства стають власниками належного їм майна. На наш погляд, відмова від цих інститутів є передчасною. Адже одержання державними підприємствами права власності на закріплене за ними майно може призвести до того, що держава повністю втратить контроль над ефективністю використання власного майна. Держава також буде позбавлена можливості приймати рішення про реорганізацію, ліквідацію підприємства у разі, коли це буде потрібно. Позиція укладачів ЦК України обґрунтовується тим, що конструкція права господарського відання суб'єктами підприємницької діяльності у країнах з ринковою економікою взагалі не використовується. Правовим режимом є лише право власності, покликане забезпечувати основні принципи і напрями здійснення підприємницької діяльності. Поряд з цим, варто звернути увагу на те, що обсяг правомочностей державного підприємства у країнах Заходу на закріплене за ним майно, порядок його реалізації істотно відрізняється від режиму звичайної приватної власності. Державні підприємства не можуть змінити характер використання відповідного майна і вправі розпоряджатися лише готовою продукцією та оборотним капіталом. Держава не тільки визначає особливий статус цього майна в нормативних документах і статутах, а й нерідко дає конкретні вказівки з приводу найбільш цінного майна [9]. ЦК Російської Федерації також підтверджує життєздатність інституту права господарського відання у сфері публічної (державної і муніципальної) власності. З огляду на це, право господарського відання, передбачене ГК України, є цілком обґрунтованою і самодостатньою категорією, як з юридичної, так і з економічної точок зору. Даний інститут оптимальний для правового режиму не тільки державного, а й майна іншого підприємства - з одним засновником.

На відміну від РФ, в Україні право господарського відання не обмежується державним і комунальним секторами економіки. Навпаки, законодавство України дозволяє зробити висновок, що будь-який власник має право закріпити майно за створеним ним суб'єктом господарювання на праві господарського відання (ст. 136,

137 ГК). Проте, в законодавстві відсутні вказівки на те, який правовий режим майна суб'єкта господарювання, якщо його засновники не вказали це у засновницьких і правостановлюючих документах. Існує точка зору, що суб'єкт комерційної діяльності, як правило, отримує майно на праві господарського відання, а суб'єкт некомерційної діяльності – на праві оперативного управління, якщо інше спеціально не передбачено законом чи локальними документами.

Отже, право господарського відання є речовим правом, максимально наближеним до права власності. Проте, відмінності між правом власності і правом господарського відання полягають у тому, що право власності є первинним, самостійним і незалежним правом, яке обмежується лише законом, а право господарського відання – похідне, залежне від права власності право, яке обмежується не тільки законом, а й метою діяльності підприємства, яку встановлює власник і закріплює в статуті.

Проведені дослідження на конструктивній основі дозволили надати характеристику правового режиму майна суб'єктів господарювання – права господарського відання та оперативного управління, а також засвідчують необхідність вдосконалення норм ГК України, що встановлюють правовий режим майна різних видів, закріпленого за різними суб'єктами.

Результати дослідження свідчать про доцільність існування у ГК України конструкції «права господарського відання», а також про необхідність вдосконалення правових норм, що регламентують вказаний правовий режим майна.

РЕЗЮМЕ

У статті проаналізовано правовідносини, що виникають у процесі формування та використання майна суб'єктів господарювання; визначено сучасний стан господарсько-правового регулювання таких правових режимів майна суб'єктів господарювання, як право власності та право господарського відання; визначено спільні та відмінні риси права власності та права господарського відання.

Ключові слова: правовий режим майна, право власності, право господарського відання.

РЕЗЮМЕ

В статье проанализированы правоотношения, возникающие в процессе формирования и использования имущества субъектов хозяйствования; определены современное состояние хозяйственно-правового регулирования таких правовых режимов имущества субъектов хозяйствования, как право собственности и право хозяйственного ведения; определены общие и отличительные черты права собственности и права хозяйственного ведения.

Ключевые слова: правовой режим имущества, право собственности, право хозяйственного ведения.

SUMMARY

The article analyzes the legal relations arising in the process of formation and use of property businesses, defined the current state of economic and legal regulation of the legal regimes of property businesses, as ownership and the right of economic management, and identified common features of ownership and right of economic management.

Keywords: legal regime of property, ownership, right of economic management

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Угода про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами: Міжнародний документ від 14.06.1994 р. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 24. – Ст.1794.
2. Петров Д.В. Право хозяйственного ведения и право оперативного управления. – СПб: Юридический центр Пресс, 2002. – 361 с.
3. Постанова Вищого господарського суду України у справі господарського суду Сумської області за позовом Державного регіонального проектно-вишукувального інституту «Дніпродіпроводгосп» до Виконавчого комітету Сумської міської ради, Сумської міської ради, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору на стороні відповідача, — Регіональне відділення Фонду державного майна України по Сумській області, про визнання права власності (Справа № 16/513-08) від 08 липня 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/4119592>.
4. Венгеров А.Б. Теория государства и права: учебник для юридических вузов / А.Б. Венгеров. – М.: Юриспруденция, 2000. – 528 с.
5. Спасибо-Фатеева І. Проблеми відповідальності юридичних осіб / І.Спасибо-Фатеева // Підприємство, господарство і право. – 2011. – № 9. – С. 3.
6. Таш'ян Р. Право господарського відання майном у законодавстві України, Російської Федерації та Республіки Білорусь: порівняльний аспект / Р.Таш'ян // Юридичний радник. – 2007. – № 1 (15). – С. 37.
7. Попова А.В. Про розмежування права власності та права господарського відання // гвісник господарського судочинства. – 2010. - №3. – С. 29-33.
8. Гражданское право: Учебник. В 4 томах / Под ред. Суханова Е.А. – Т. 1. Общая часть. — М.: Волтерс Клувер, 2002. – С.602.
9. Подцерковний О. Інститут права господарського відання та оперативного управління // Юридичний вісник України. – 2002. – № 49. – С. 35-38.